ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΤΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΥΤΟΜΑΤΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΣΥΛΟΥ[1]

Λαθεμένο μού φαινόταν πάντα τ' όνομα που μας δίναν:
«Μετανάστες».
[...] Εμείς, ωστόσο,
δε φύγαμε γιατί το θέλαμε [...]
Εμείς φύγαμε στα κρυφά. [...]
Κι η χώρα που μας δέχτηκε, σπίτι δε θα 'ναι, μα εξορία.

Μπ. Μπρεχτ, 1937, Ποιήματα,
μτφρ. Μάριος Πλωρίτης, Θεμέλιο

Χάρης Χατζηδάκης
Δικηγόρος
Υπ. ΔΝ. Δημοσίου Δικαίου
(Πανεπιστήμιο Αθηνών),
Μ.Δ.Ε. Δημοσίου Δικαίου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη εξετάζει τη χρήση συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης (ΤΝ) στις πολιτικές μετανάστευσης και ασύλου υπό το πρίσμα του κράτους δικαίου και της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Η αυξημένη μεταναστευτική πίεση, ιδίως σε κράτη πρώτης υποδοχής, οδήγησε τις διοικητικές αρχές στην αναζήτηση τεχνολογικών λύσεων για την αντιμετώπιση χρόνιων διοικητικών δυσλειτουργιών, όπως οι καθυστερήσεις, ο μεγάλος όγκος υποθέσεων και η ανάγκη ταχείας εξέτασης αιτήσεων διεθνούς προστασίας. Η αυτοματοποίηση διαδικασιών μέσω αλγοριθμικών συστημάτων εμφανίζεται ως εργαλείο ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας και της αρχής της χρηστής διοίκησης.

[1] Θερμές ευχαριστίες εκφράζονται στην Αν. Καθηγήτρια του Παντείου Πανεπιστημίου κ. Παναγοπούλου Φερενίκη για τον πολύ εποικοδομητικό διάλογο μαζί της.

Η ανάλυση εστιάζει στο ενωσιακό κανονιστικό πλαίσιο και ιδίως στον Κανονισμό για την ΤΝ, ο οποίος υιοθετεί μια ανθρωποκεντρική και βασισμένη στον κίνδυνο προσέγγιση. Τα συστήματα που χρησιμοποιούνται στη μετανάστευση και το άσυλο κατατάσσονται στα «υψηλού κινδύνου», γεγονός που ενεργοποιεί αυξημένες υποχρεώσεις για παρόχους και φορείς εφαρμογής, όπως η διασφάλιση ποιότητας δεδομένων, διαφάνειας, ανθρώπινης εποπτείας και λογοδοσίας. Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στη διενέργεια Μελετών Εκτίμησης Αντικτύπου στα Θεμελιώδη Δικαιώματα και στα Προσωπικά Δεδομένα, ως εργαλείων προληπτικού ελέγχου της συμβατότητας των συστημάτων με το ενωσιακό δίκαιο.

Παρά τα διοικητικά πλεονεκτήματα, ανακύπτουν σοβαρές προκλήσεις για δικαιώματα, όπως η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η ιδιωτικότητα και η μη διάκριση. Η μελέτη καταλήγει ότι η τεχνολογική καινοτομία στον εν λόγω τομέα είναι θεμιτή μόνο εφόσον εντάσσεται σε αυστηρό κανονιστικό και εγγυητικό πλαίσιο, ικανό να αποτρέπει καταχρήσεις και να διασφαλίζει ότι η χρήση της ΤΝ από τη διοίκηση δεν υπονομεύει τον πυρήνα του κράτους δικαίου.

ABSTRACT

This study examines the use of artificial intelligence (AI) systems in migration and asylum policies through the lens of the rule of law and the protection of fundamental rights. Increased migratory pressure—particularly on frontline reception states—has led administrative authorities to seek technological solutions to longstanding administrative dysfunctions, such as procedural delays, excessive caseloads, and the need for the swift examination of applications for international protection. The automation of procedures through algorithmic systems is thus presented as a tool for enhancing administrative efficiency and the principle of good administration.

The analysis focuses on the EU regulatory framework, and in particular on the AI Regulation, which adopts a human-centric, risk-based approach. AI systems used in the fields of migration and asylum are classified as “high-risk,” thereby triggering heightened obligations for both providers and deployers. These include requirements relating to data quality, transparency, human oversight, accountability, and system security. Particular emphasis is placed on the obligation to conduct Fundamental Rights Impact Assessments and Data Protection Impact Assessments, which function as preventive compliance mechanisms ensuring that AI systems operate in line with EU law.

Despite their administrative advantages, significant challenges arise for rights including human dignity, privacy, and non-discrimination. The study concludes that technological innovation in this field is legitimate only insofar as it operates within a robust regulatory and safeguard framework capable of preventing abuses and ensuring that the use of AI systems does not undermine the core guarantees of the rule of law.

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Το ζήτημα της μετανάστευσης και των πολιτικών χορήγησης ασύλου σε όσους φέρουν τον χαρακτηρισμό[1] του όρου «πρόσφυγας»[2] βρίσκεται κατά καιρούς στο επίκεντρο της δημόσιας συζήτησης, τόσο στην Ελλάδα –ως κατεξοχήν πρώτη χώρα υποδοχής στα νοτιοανατολικά σύνορα της ευρωπαϊκής ηπείρου– όσο και γενικότερα στις λοιπές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης[3].

Στο πλαίσιο αυτό, τα όρια και οι αντοχές των καθ' ύλην αρμόδιων διοικητικών οργάνων δοκιμάστηκαν και υπό το κράτος συνακόλουθων κοινωνικών πιέσεων έπρεπε να αναζητηθούν άλλοι τρόποι διαχείρισης των προσφυγικών ροών και εξέτασης των αντίστοιχων αιτήσεων χορήγησης ασύλου. Παράλληλα, η τεχνητή νοημοσύνη (ΤΝ)[4], και συνακόλουθα οι διοικητικές διαδικασίες που αυτοματοποιούνται χάριν αυτής και οι οποίες υπό άλλες συνθήκες θα απαιτούσαν εν όλω ή εν μέρει την (ανθρώπινη) παρέμβαση του αρμόδιου δημοσίου υπαλλήλου, εμφανίζονται ως τεχνολογική λύση σε χρόνια προβλήματα και παθογένειες της δημόσιας διοίκησης: καθυστερήσεις, διοικητική πίεση του συστήματος, ανάγκη διεκπεραίωσης μεγάλου όγκου υποθέσεων, απαίτηση για ταχύτερες διαδικασίες. Η αρχή, λοιπόν, της χρηστής διοικήσεως[5] και η ανάγκη για αποτελεσματική δράση αυτής επιβάλλουν όπως οι ανωτέρω δυστοπίες επιλυθούν, κάτι που καθιστά την υιοθέτηση από τη διοίκηση αυτοματοποιημένων διαδικασιών με τη χρήση ΤΝ απολύτως θεμιτή.

---

[2] Βλ. τον ορισμό της έννοιας «πρόσφυγας», όπως αποδίδεται στο άρθρο 1 παρ. 2 της Σύμβασης του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων και όπως τροποποιήθηκε από το Πρωτόκολλο του 1967, όπου ορίζεται ως τέτοιο κάθε πρόσωπο *«όπερ συνεπεία γεγονότων [...] και δεδικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητος, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων ευρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται ή, λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να απολαύη της προστασίας της χώρας ταύτης, ή εάν μη έχον υπηκοότητα τινά και ευρισκόμενον συνεπεία τοιούτων γεγονότων εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους αυτού διαμονής, δεν δύναται ή, λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να επιστρέψη εις ταύτην [...]»*· συναφώς και το άρθρο 1 του ν. 4939/2022 περί κύρωσης του Κώδικα Νομοθεσίας για την υποδοχή, τη διεθνή προστασία πολιτών τρίτων χωρών και ανιθαγενών και την προσωρινή προστασία σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων αλλοδαπών. Αντιθέτως, ο «μετανάστης» επιλέγει να μετακινηθεί, όχι εξαιτίας κάποιας άμεσης απειλής δίωξης ή θανάτου, αλλά κυρίως για να βελτιώσει τη ζωή του αναζητώντας καλύτερες εργασιακές συνθήκες ή, σε κάποιες περιπτώσεις, για να ενωθεί με μέλη της οικογένειάς του που βρίσκονται ήδη στο εξωτερικό, όπως επίσης για εκπαιδευτικούς ή άλλους λόγους, βλ. σχετικώς A. Edwards, *Πρόσφυγας ή μετανάστης; – Ποιος όρος είναι ο σωστός;*„Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ 11.07.2016, διαθέσιμο στο link (τελευταία πρόσβαση 05.02.2026).

[3] Ειδικά κατά το έτος 2015 και εξής, η Ευρώπη ήρθε αντιμέτωπη με ένα πρωτοφανές κύμα προσφύγων και μεταναστών στα σύνορά της, το οποίο είχε ως αποτέλεσμα να σωρευτούν στις αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες των κρατών μελών πάνω από ένα εκατομμύριο αιτήσεις διεθνούς προστασίας· Βλ. και Ετήσια έκθεση για την κατάσταση του ασύλου στην ΕΕ, PR 13/2015, European Asylum Support Office, 08.07.2015, διαθέσιμο στο link (τελευταία πρόσβαση 05.02.2026).

[4] Εφεξής και «ΤΝ»· βλ. άρθρο 3 αρ. 1 του Κανονισμού (ΕΕ) 2014/1689 για την ΤΝ, όπου αναφέρεται ως σύστημα ΤΝ κάθε *«μηχανικό σύστημα που έχει σχεδιαστεί για να λειτουργεί με διαφορετικά επίπεδα αυτονομίας και μπορεί να παρουσιάζει προσαρμοστικότητα μετά την εφαρμογή του και το οποίο, για ρητούς ή σιωπηρούς στόχους, συνάγει, από τα στοιχεία εισόδου που λαμβάνει, πώς να παράγει στοιχεία εξόδου, όπως προβλέψεις, περιεχόμενο, συστάσεις ή αποφάσεις που μπορούν να επηρεάσουν υλικά ή εικονικά περιβάλλοντα»*· Τεχνητή δε νοημοσύνη είναι ο κλάδος της πληροφορικής, ο οποίος ασχολείται με τη σχεδίαση και την υλοποίηση υπολογιστικών συστημάτων, τα οποία μιμούνται στοιχεία της ανθρώπινης συμπεριφοράς που υπονοούν έστω και στοιχειώδη ευφυία: μάθηση, προσαρμοστικότητα, εξαγωγή συμπερασμάτων, επίλυση προβλημάτων, λήψη αποφάσεων κ.ά. Βλ. σχετικώς J. McCarthy, *What is Artificial Intelligence?*, 12.11.2017, διαθέσιμο στο link (τελευταία πρόσβαση 05.02.2026).

[5] Βλ. Π.-Μ. Ευστρατίου, «Το θεμελιώδες ευρωπαϊκό δικαίωμα χρηστής διοικήσεως», *Τόμος Τιμητικός του Συμβουλίου της Επικρατείας*, 2004, σελ. 1279.

Ωστόσο, η αυτοματοποίηση της λήψης διοικητικών αποφάσεων με τη βοήθεια αλγορίθμων ενδεχομένως βρίσκεται σε ένταση με το κράτος δικαίου, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 25 Σ. Και τούτο, διότι η αξιοποίηση αλγοριθμικών συστημάτων από τη διοίκηση δεν είναι –και δεν πρέπει να είναι– ζήτημα απλώς και μόνο διοικητικής αποτελεσματικότητας. Είναι ζήτημα, κυρίως, κράτους δικαίου και προάσπισης των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ιδίως σε έναν τομέα ιδιαίτερα ευαίσθητο, όπως είναι αυτός της μετανάστευσης και του ασύλου. Ας μην διαλανθάνει την προσοχή, άλλωστε, ότι η μεταναστευτική πολιτική ενός κράτους, τα τεχνολογικά μέσα που χρησιμοποιούνται επ' αυτής και οι αποφάσεις που λαμβάνονται στο πλαίσιο αυτό μπορούν να καθορίσουν κατά πόσον κάποιος είναι άξιος προστασίας, εάν θα τεθεί υπό κράτηση ή εάν θα συνεχίσει με ασφάλεια τη ζωή του. Επέκεινα, το επίπεδο διασφάλισης του ανθρωπιστικού δικαίου δεν μπορεί παρά να αποτελεί μια συνισταμένη του γενικότερου επιπέδου του υφιστάμενου κράτους δικαίου.

Η παρούσα μελέτη εκκινεί από το κανονιστικό πλαίσιο για τη χρήση της ΤΝ στις πολιτικές της μετανάστευσης και του ασύλου και από τον τρόπο δια του οποίου μπορεί να χρησιμοποιηθεί. Στη συνέχεια εξετάζει διάφορα συστήματα του εν λόγω τομέα που λειτουργούν βάσει αλγορίθμων, ώστε να καταλήξει στους ενδεχόμενους κινδύνους που δύνανται να προκληθούν στην προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο και γενικότερα στο κράτος δικαίου. Η μελέτη ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματά της.

II. ΤΟ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1. Ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΝ

Μόλις δύο χρόνια έχουν παρέλθει από τότε που εκδόθηκε ο Κανονισμός 2024/1689 με σκοπό να ρυθμίσει το ζήτημα της χρήσης συστημάτων ΤΝ στον χώρο της ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, ρυθμίζονται από το ίδιο νομοθέτημα οι βασικότερες πτυχές της χρήσης συστημάτων ΤΝ στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου. Σκοπός δεν είναι άλλος πέραν της ρύθμισης της ΤΝ και της εκτίμησης των κινδύνων που αυτή δύναται να επιφέρει, ώστε να μην γίνουν πραγματικότητα μη αναστρέψιμες για τα θεμελιώδη δικαιώματα καταστάσεις[6]. Κύριο μέλημα του ενωσιακού νομοθέτη είναι η προώθηση μιας ανθρωποκεντρικής θεώρησης της ΤΝ, η οποία δια του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων, της ασφάλειας και της εδραίωσης ηθικών αρχών θα καταφέρει να θέσει όρια στη ραγδαία ανάπτυξη επιδραστικών μοντέλων ΤΝ[7], δίχως ταυτόχρονα να αποτελεί τροχοπέδη στην προώθηση της καινοτομίας στον τομέα αυτό. Ο στόχος είναι υψηλός και το σχέδιο φιλόδοξο. Παρ' όλα αυτά, μένει να φανεί στην πράξη κατά πόσον ο ενωσιακός νομοθέτης θα καταφέρει να σταθεί στο ύψος των περιστάσεων, κερδίζοντας ένα ακόμα στοίχημα μετά τη θέση σε ισχύ του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 για την προστασία των προσωπικών δεδομένων (ΓΚΠΔ).

Ο Κανονισμός για την ΤΝ ακολουθεί μία συστηματική κατηγοριοποίηση των συστημάτων που χρησιμοποιούν ΤΝ με βάση τον ενδεχόμενο κίνδυνο βλάβης που δύνανται να προκαλέσουν στα θεμελιώδη δικαιώματα. Τοιουτοτρόπως, δημιουργούνται ερμηνευτικώς τέσσερις κατηγορίες:

[6] Βλ. Φ. Παναγοπούλου, *Ο Ευρωπαϊκός Κανονισμός για την Τεχνητή Νοημοσύνη (ΕΕ/2024/1689, Artificial Intelligence Act, AI Act): Μια πρώτη συνταγματο-ηθική θεώρηση*, e-book ελεύθ. πρόσβασης στο epoliteia.gr, 2025, σελ. 28 επ.

[7] Βλ. ibidem.

απαγορευμένου ή μη αποδεκτού κινδύνου[8], υψηλού[9], περιορισμένου και ελάχιστου. Στο μέτρο που ενδιαφέρει την παρούσα μελέτη, αναφορά γίνεται μόνο στα συστήματα υψηλού κινδύνου, στα οποία εντάσσεται ο τομέας της μετανάστευσης και του ασύλου. Όσα, λοιπόν, συστήματα ΤΝ χρησιμοποιούνται –ή πρόκειται να χρησιμοποιηθούν– στη μετανάστευση και στο άσυλο κρίνονται από τον ενωσιακό νομοθέτη ως συστήματα υψηλού κινδύνου για τα θεμελιώδη δικαιώματα. Επέκεινα, η ανθρωποκεντρική προσέγγιση του Κανονισμού φαίνεται και από το σημείο αυτό, ήτοι της κατηγοριοποίησης του τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου –και συνακόλουθα συλλήβδην των συστημάτων ΤΝ προς χρήση στον τομέα αυτό– ως υψηλού κινδύνου.

Τούτο διότι τα συστήματα ΤΝ που τίθενται σε εφαρμογή προς διαχείριση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών επηρεάζουν πρόσωπα που de facto βρίσκονται σε ιδιαίτερα ευάλωτη θέση και εξαρτώνται άμεσα από τις ενέργειες των αρμόδιων –αλλοδαπών προς αυτούς– δημόσιων υπηρεσιών[10]. Επομένως, η ακρίβεια, ο αμερόληπτος χαρακτήρας και η διαφάνεια των συστημάτων ΤΝ που τίθενται προς χρήση στο πλαίσιο αυτοματοποιημένων διοικητικών διαδικασιών (πρέπει να) διαδραματίζουν πρωτεύοντα ρόλο, ώστε να τηρείται υψηλό το επίπεδο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων των θιγόμενων προσώπων, ιδίως όσον αφορά το δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία[11], τη μεταχείριση χωρίς διακρίσεις[12], την προστασία της ιδιωτικής ζωής[13] και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα[14] και απαραιτήτως το δικαίωμα διεθνούς προστασίας και χορήγησης ασύλου σε όσους προβλέπεται από τις διεθνείς Συνθήκες[15]. Κάθε σύστημα ΤΝ που χρησιμοποιείται ενδεχομένως από τις αρμόδιες εθνικές ή και ευρωπαϊκές δημόσιες αρχές στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου προς αξιολόγηση της αξιοπιστίας των προβαλλόμενων αποδεικτικών μέσων, προς εξέταση των αιτήσεων ασύλου, θεώρησης και άδειας διαμονής, των συναφών καταγγελιών και της αναγνώρισης ή της ταυτοποίησης φυσικών προσώπων κατά τη διάρκεια των συνοριακών ελέγχων χαρακτηρίζεται πλέον ως σύστημα υψηλού κινδύνου[16].

2. ΟΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΤΝ

Ο χαρακτηρισμός ενός συστήματος ΤΝ ως υψηλού κινδύνου συνδέεται ταυτόχρονα με ορισμένες υποχρεώσεις που επιβάλλονται στους παρόχους[17] και τους φορείς εφαρμογής[18] τέτοιων συστημά-

[8] Βλ. άρθρο 5 του Κανονισμού 2024/1689.
[9] Βλ. άρθρο 6, ό.π.
[10] Βλ. αιτιολογική σκέψη 60 του Κανονισμού 2024/1689.
[11] Βλ. άρθρο 45 παρ. 2 του ΧΘΔΕΕ.
[12] Βλ. άρθρο 21, ό.π.
[13] Βλ. άρθρο 7, ό.π.
[14] Βλ. άρθρο 8, ό.π.
[15] Βλ. αιτιολογική σκέψη 60 του Κανονισμού 2024/1689 και άρθρο 18 του ΧΘΔΕΕ.
[16] Βλ. αιτιολογική σκέψη 60, ό.π.
[17] Βλ. άρθρο 3 υπ' αριθμ. 3 του Κανονισμού 2024/1689, όπου ορίζεται ως πάροχος κάθε «*φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια αρχή, υπηρεσία ή άλλος φορέας που αναπτύσσει σύστημα ΤΝ ή μοντέλο ΤΝ γενικού σκοπού ή έχει αναπτύξει και διαθέτει σύστημα ΤΝ ή μοντέλο ΤΝ γενικού σκοπού στην αγορά ή θέτει το σύστημα ΤΝ σε λειτουργία υπό τη δική του επωνυμία ή εμπορικό σήμα, είτε έναντι αντιτίμου είτε δωρεάν*».
[18] Βλ. ομοίως, όπου ορίζεται ως φορέας εφαρμογής κάθε «*φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια αρχή, υπηρεσία ή*

των ΤΝ. Προκαταβολικά, ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί πως οι εθνικές ή ευρωπαϊκές αρχές όταν πρόκειται να εντάξουν τη χρήση συστημάτων ΤΝ στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου συνήθως ακολουθούν την τακτική της ανάθεσης σε ιδιωτικές εταιρίες –που προφανώς έχουν τη γνώση του "know-how"–, ώστε αυτές να αναπτύξουν τα αντίστοιχα συστήματα ΤΝ[19]. Επέκεινα, οι εθνικές ή ευρωπαϊκές αρχές πρέπει να θεωρούνται φορείς εφαρμογής τέτοιων συστημάτων ΤΝ και όχι πάροχοι. Παρόλα αυτά, αξίζει να αναφερθεί ότι όσον αφορά τους παρόχους, αυτοί υποχρεούνται, μεταξύ άλλων, να λαμβάνουν μέτρα για την ποιότητα των δεδομένων με βάση τα οποία το προς εφαρμογή σύστημα εκπαιδεύεται[20], ενώ επίσης υποχρεούνται στη σύνταξη τεχνικού φακέλου[21], την τήρηση αρχείων[22], την προώθηση της διαφάνειας ως προς τον τρόπο με τον οποίο αυτά λειτουργούν[23], την ακρίβεια και την ασφάλεια από κυβερνοεπιθέσεις[24], καθώς και τη διασφάλιση επαρκούς ανθρώπινης εποπτείας με κατάλληλα εργαλεία διεπαφής ανθρώπου-μηχανής, ώστε να μπορούν να εποπτεύονται αποτελεσματικά από φυσικά πρόσωπα κατά τη διάρκεια της χρήσης τους, καθότι τοιουτοτρόπως σκοπείται η πρόληψη ή η ελαχιστοποίηση των κινδύνων για την ασφάλεια ή τα θεμελιώδη δικαιώματα που ενδέχεται να προκύψουν[25].

Ως προς τους φορείς εφαρμογής, κατά το άρθρο 26 του Κανονισμού για την ΤΝ προβλέπονται πλείστες υποχρεώσεις αφορώσες, μεταξύ άλλων, στη χρήση αυτών, στην ανθρώπινη εποπτεία, στην τήρηση αρχείου και τη συγγραφή εκθέσεων για τη λειτουργία των εν λόγω συστημάτων, ενώ παράλληλα τίθεται υποχρέωση καταχώρισης αυτών σε βάση δεδομένων της ΕΕ και συγκεκριμένα, κατ' εξαίρεση, σε ειδικό και ασφαλές, μη δημόσιο τμήμα της, στο οποίο πρόσβαση έχουν μόνο η Επιτροπή και οι αρμόδιες εθνικές αρχές των κρατών μελών[26], εν αντιθέσει με το γενικώς ισχύον σύστημα καταχώρισης των συστημάτων που δεν αφορούν τους τομείς της επιβολής του νόμου, της μετανάστευσης και του ασύλου ή του ελέγχου των συνόρων, όπου η καταχώριση γίνεται σε δημόσια προσβάσιμο για όλους τόπο, χάριν της αρχής της διαφάνειας[27]. Το ενδιαφέρον, βεβαίως, εν προκειμένω σχετίζεται με το γεγονός ότι ο ενωσιακός νομοθέτης εντάσσει στην ίδια κατηγορία τόσο τον τομέα της επιβολής του νόμου, της δημόσιας τάξης και εθνικής ασφάλειας όσο και τον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου, ασπαζόμενος ενδεχομένως την αντίληψη ότι οι πρόσφυγες αποτελούν ζήτημα για την ασφάλεια της ΕΕ. Ο «χρωματισμός» αυτός, λοιπόν, ex ante, όσο

άλλος φορέας που χρησιμοποιεί σύστημα ΤΝ υπό την ευθύνη του, εκτός εάν το σύστημα ΤΝ χρησιμοποιείται στο πλαίσιο προσωπικής μη επαγγελματικής δραστηριότητας».

[19] Βλ. τις ιδιωτικές εταιρίες IDEMIA και Sopra Steria στις οποίες έχει ανατεθεί η κατασκευή της υπηρεσίας διασύνδεσης βιομετρικών στοιχείων δακτυλικών αποτυπωμάτων και εικονικής αναγνώρισης (sBMS) από τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Λειτουργική Διαχείριση Συστημάτων ΤΠ Μεγάλης Κλίμακας στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (eu-LISA)· P. Jo Pesch/F. Boehm, "Smart Border is watching you!", σε: H. C. H. Hofmann/F. Pflucke (επιμ.), *Governance of Automated Decision-Making and EU Law,* 2024, σελ. 7.

[20] Βλ. άρθρο 10 του Κανονισμού 2024/1689.

[21] Βλ. άρθρο 11, ό.π.

[22] Βλ. άρθρο 12, ό.π.

[23] Βλ. άρθρο 13, ό.π.

[24] Βλ. άρθρο 15, ό.π.

[25] Βλ. άρθρο 14, ό.π.

[26] Βλ. άρθρο 49 παρ. 4, ό.π.

[27] Βλ. άρθρο 49 παρ. 3, ό.π.

δικαιολογημένος και αν φαίνεται εκ πρώτης όψεως, άλλο τόσο φαίνεται πως υποσκάπτει τρόπον τινά την αρχή της διαφάνειας που φανερώς προσπαθεί, κατ' αρχήν, να προωθήσει ο ενωσιακός νομοθέτης, σε έναν τομέα τόσο ζωτικό για τα θεμελιώδη δικαιώματα, που οι παραβιάσεις αυτών λαμβάνουν χώρα αρκετά συχνά.

3. Η ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΥ ΣΤΑ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Επιπροσθέτως, δέον όπως γίνει αναφορά στην καίρια υποχρέωση των φορέων εφαρμογής τού εκάστοτε προς χρήση στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου συστήματος ΤΝ να διενεργούν Μελέτη Εκτίμησης Αντικτύπου στα Θεμελιώδη Δικαιώματα των προσώπων για τα οποία προορίζεται η χρήση του συστήματος αυτού (Fundamental Rights Impact Assessment – FRIA)[28]. Συγκεκριμένα, η εκτίμηση αυτή πρέπει να περιλαμβάνει περιγραφή των διαδικασιών στις οποίες το σύστημα ΤΝ θα χρησιμοποιείται, το χρονικό διάστημα και η συχνότητα χρήσης του, οι κατηγορίες των προσώπων που πιθανώς θα επηρεαστούν από τη χρήση, τα μέτρα και τον βαθμό της ανθρώπινης εποπτείας επί του συστήματος, τους πιθανούς κινδύνους για τα θεμελιώδη δικαιώματά τους, καθώς και τα μέτρα που δύνανται να ληφθούν προς αποσόβηση των πιθανών αυτών κινδύνων.

Αν λάβει κανείς υπ' όψιν τη Μελέτη Εκτίμησης Αντικτύπου στα Θεμελιώδη Δικαιώματα που εκπονήθηκε για το νεοσυσταθέν (από το 2020-2021 και εξής) πληροφοριακό σύστημα «Κένταυρος» του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, το οποίο αποτελεί μια ψηφιακή υποδομή επιτήρησης και επιχειρησιακής διαχείρισης μαζικών προσφυγικών ροών για τις δομές υποδοχής και φιλοξενίας αιτούντων διεθνούς προστασίας, στο οποίο ενσωματώνονται τεχνολογίες κλειστού κυκλώματος παρακολούθησης και αυτοματοποιημένης ανάλυσης εικόνας προς ταυτοποίηση προσώπων και προάσπιση της ασφάλειας στις δομές[29], τότε δύναται να παρατηρήσει ότι μια Μελέτη Εκτίμησης Αντικτύπου στα Θεμελιώδη Δικαιώματα για τον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου πρέπει να περιλαμβάνει σαφώς την περιγραφή του συστήματος και των λειτουργιών του, τους υπεύθυνους φορείς χρήσης, τη γενικότερη συμβατότητα με το ενωσιακό και εθνικό κανονιστικό πλαίσιο, αναφορά στα θεμελιώδη δικαιώματα που ενδέχεται να θίγονται και στον βαθμό (χαμηλό-μέτριο-υψηλό) που αυτά θίγονται, όπως η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η ιδιωτικότητα, η προστασία των προσωπικών δεδομένων, η απαγόρευση των διακρίσεων, η ελευθερία της έκφρασης, ενώ παράλληλα αναφορά πρέπει να γίνεται στον τρόπο μετριασμού των κινδύνων αυτών και στο δίπολο πλήρης αυτονομία-ανθρώπινη εποπτεία επί του (μερικώς αυτοματοποιημένου) συστήματος, στη διαφάνεια, στην ακρίβεια και στη στιβαρότητά του, καθώς και στην υποχρέωση λογοδοσίας των υπεύθυνων χρήσης αυτού[30]. Κατ' αυτό τον τρόπο, λοιπόν, η Μελέτη Εκτίμησης Αντικτύπου στα Θεμελιώδη Δικαιώματα λειτουργεί ως ένα εργαλείο προληπτικού ελέγχου προς

[28] Βλ. άρθρο 27, ό.π.

[29] Βλ. τη FRIA του ελληνικού Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου σχετικά με το σύστημα «Κένταυρος», διαθέσιμο στο link (τελευταία πρόσβαση 07.02.2026).

[30] Βλ. T. D'hulst/D. Kloza/A. Lejeune, *Fundamental rights impact assessment in the EU Artificial Intelligence Act*, 2024, διαθέσιμο στο link (τελευταία πρόσβαση 07.02.2026).

διασφάλιση της συμβατότητας των συστημάτων ΤΝ με το κράτος δικαίου και την προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων[31]. Σαφώς και δεν λειτουργεί ως διοικητική άδεια χρήσης τού υπό εξέταση συστήματος, αλλά σε περίπτωση κατάδειξης υψηλού επιπέδου επικινδυνότητας δημιουργεί την υποχρέωση λήψης ακόμα περισσότερων μέτρων μετριασμού των κινδύνων για τα θεμελιώδη δικαιώματα, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας με βάση τον επιδιωκόμενο σκοπό χρήσης. Ειδεμή, η χρήση του συστήματος δέον όπως ανασταλεί ή παύσει εντελώς μέχρι την υλοποίηση των αναγκαίων τροποποιήσεων.

4. Η ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΥ ΣΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Στο σημείο τούτο πρέπει να επισημανθεί ότι επειδή η χρήση τέτοιων συστημάτων ΤΝ προφανώς σχετίζεται, κατά τα ανωτέρω αναλυθέντα, και με την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων των υποκειμένων στα οποία απευθύνεται, ενδεχομένως το γεγονός αυτό να βρίσκεται σε ένταση με τις διατάξεις του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων (GDPR)[32]. Επομένως, η παράλληλη εκπόνηση και Μελέτης Εκτίμησης Αντικτύπου στα Προσωπικά Δεδομένα (Data Protection Impact Assessment – DPIA) πρέπει να θεωρείται αναγκαία και επιβεβλημένη εκ του νόμου[33]. Εν προκειμένω, εξετάζεται η αναγκαιότητα και αναλογικότητα των πράξεων επεξεργασίας, ο εντοπισμός και η αντιμετώπιση των πιθανών κινδύνων για τα προσωπικά δεδομένα, καθώς και η πραγμάτωση της αρχής της λογοδοσίας παρέχοντας στους υπεύθυνους επεξεργασίας κατευθυντήριες συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις του ΓΚΠΔ και συνάμα τη δυνατότητα τεκμηρίωσης της λήψης επαρκών και ενδεδειγμένων μέτρων[34].

Παρατηρώντας τις δύο αυτές ρυθμίσεις, συμπεραίνεται πως η εκτίμηση αντικτύπου για την προστασία δεδομένων και η εκτίμηση αντικτύπου στα θεμελιώδη δικαιώματα συνιστούν δύο διακριτά εργαλεία αξιολόγησης, τα οποία εδράζονται σε διαφορετικό κανονιστικό πλαίσιο, πλην όμως συνδέονται στενά όταν πρόκειται για συστήματα τεχνητής νοημοσύνης υψηλού κινδύνου που περιλαμβάνουν ταυτόχρονα επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή για δραστηριότητες επεξεργασίας που αξιοποιούν αλγοριθμικές τεχνικές και συστήματα ΤΝ[35]. Η Μελέτη Εκτίμησης Αντικτύπου στα Προσωπικά Δεδομένα έχει τα ίδια βασικά χαρακτηριστικά με τη Μελέτη Εκτίμησης Αντικτύπου στα Θεμελιώδη Δικαιώματα, ήτοι μια εκ των προτέρων προσέγγιση, μια εστίαση στην

[31] Βλ. L. Gatt/I.A. Caggiano/M.C. Gaeta/R. Savella/E. Troisi/F. Pratesi, *FRIA Implementation Model According to the AI Act, 2024 IEEE International Conference on Metrology for extended Reality, Artificial Intelligence and Neural Engineering (MetroXRAINE),* 2024, σελ. 1224-1229.

[32] Βλ. την Απόφαση 13/2024 της ΑΠΔΠΧ σχετικά με τις νομικές παραλείψεις των συστημάτων ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ και ΥΠΕΡΙΩΝ του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, όπου επιβλήθηκε πρόστιμο ύψους 175.000 ευρώ στο αρμόδιο Υπουργείο, εξαιτίας, μεταξύ άλλων, ελλιπούς εκτίμησης αντικτύπου στα προσωπικά δεδομένα, παραβάσεων των αρχών του ΓΚΠΔ, ελλείψεων συμβάσεων για διορισμό Υπεύθυνου Προστασίας Δεδομένων και μη συνεργασίας με την εποπτική Αρχή.

[33] Βλ. άρθρο 35 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 για τα προσωπικά δεδομένα.

[34] Βλ. Data Protection Commission, *Data protection impact assessments*, Ιρλανδία, διαθέσιμο στο link (τελευταία πρόσβαση 07.02.2026).

[35] Βλ. K. Vilawa, *Difference between FRIA & DPIA*, 30.07.2024, διαθέσιμο στο link (τελευταία πρόσβαση 07.02.2026).

αξιολόγηση κινδύνου με βάση τα δικαιώματα και μια κυκλική επαναληπτική δομή που ακολουθεί το προϊόν/την υπηρεσία καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής του[36]. Η κύρια διαφορά μεταξύ της Μελέτης Εκτίμησης Αντικτύπου στα Προσωπικά Δεδομένα και της Μελέτης Εκτίμησης Αντικτύπου στα Θεμελιώδη Δικαιώματα είναι το πεδίο εφαρμογής: η δεύτερη δεν εστιάζει κατά κύριο λόγο στην προστασία των δεδομένων και παραλλήλως στα συναφή δικαιώματα που θίγονται λόγω, ακριβώς, της επεμβάσεως στην ιδιωτικότητα, αλλά εξετάζει όλα τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που ενδέχεται να επηρεαστούν[37]. Επιπλέον, η πρώτη διενεργείται σε κάθε πράξη επεξεργασίας που ενδέχεται να επιφέρει σημαντικό κίνδυνο, με την εκτίμηση του επιπέδου κινδύνου να πραγματοποιείται κατά περίπτωση από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, βάσει των γενικών κριτηρίων που θέτει ο ΓΚΠΔ. Αντιθέτως, ο Κανονισμός για την ΤΝ υιοθετεί ένα προκαθορισμένο σύστημα κατηγοριοποίησης, στο οποίο ο χαρακτηρισμός των συστημάτων ως «υψηλού κινδύνου» γίνεται ex ante από τον ίδιο τον νομοθέτη.

Πάντως, δεδομένου ότι τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης υψηλού κινδύνου είναι ιδιαιτέρως πιθανό να συνεπάγονται και επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ο φορέας εφαρμογής θα υποχρεωθεί στην πράξη να διενεργήσει Μελέτη Εκτίμησης Αντικτύπου στα Προσωπικά Δεδομένα με τη Μελέτη Εκτίμησης Αντικτύπου στα Θεμελιώδη Δικαιώματα να λειτουργεί επικουρικά. Κατ' αποτέλεσμα, τα δύο εργαλεία συμμόρφωσης τείνουν να αλληλεπικαλύπτονται, γεγονός που ενδέχεται να δημιουργήσει νομική αβεβαιότητα ως προς την ακριβή κατανομή των υποχρεώσεων[38].

Τέλος, σε επίπεδο εσωτερικής εποπτείας, η Μελέτη Εκτίμησης Αντικτύπου στα Προσωπικά Δεδομένα προβλέπει ρητά τη συμμετοχή του Υπευθύνου Προστασίας Δεδομένων, όταν αυτός υφίσταται, καθώς και την τεκμηρίωση της γνώμης του και των σχετικών αποφάσεων. Αντιστοίχως, ο Κανονισμός για την ΤΝ δεν καθιερώνει ρητά αντίστοιχο ρόλο ή υποχρέωση συμμετοχής του ίδιου του Υπεύθυνου Προστασίας Δεδομένων στο πλαίσιο της Μελέτης Εκτίμησης Αντικτύπου στα Θεμελιώδη Δικαιώματα[39].

III. Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΤΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΣΥΛΟΥ

Η ενσωμάτωση συστημάτων ΤΝ στις διοικητικές διαδικασίες χορήγησης ασύλου και γενικότερα διαχείρισης μαζικών μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών έχει τη δυνατότητα να λειτουργήσει θετικά υπέρ της αποτελεσματικότητας της διοικήσεως. Και τούτο διότι αποτελεσματική διοίκηση σημαίνει συνάμα και ταχεία επίλυση των διοικητικών υποθέσεων που ανακύπτουν, και εν προκειμένω, μεταξύ άλλων, της εξέτασης αιτήσεων διεθνούς προστασίας[40]. Συγκεκριμένα, επιταχύνεται η επεξεργασία των αιτήσεων και μειώνονται οι καθυστερήσεις, καθότι δια της αυτοματοποίησης

[36] Βλ. A. Mantelero, *The Fundamental Rights Impact Assessment (FRIA) in the AI Act: Roots, legal obligations and key elements for a model template*, Computer Law & Security Review: The International Journal of Technology Law and Practice 2024, διαθέσιμο στο link (τελευταία πρόσβαση 07.02.2026).

[37] Βλ. K. Vilawa, *Difference between FRIA & DPIA*, ό.π.

[38] Βλ. Απ. Βόρρα, *Η εφαρμογή της αρχής της διαφάνειας στην Τεχνητή Νοημοσύνη*, σελ. 140 επ.

[39] Βλ. ibidem, σελ. 144 επ.

[40] Βλ. Π.-Μ. Ευστρατίου, «Το θεμελιώδες ευρωπαϊκό δικαίωμα χρηστής διοικήσεως», ό.π., σελ. 1279 επ.

των επαναλαμβανόμενων εργασιών επιτρέπεται η καλύτερη διαχείριση του όγκου των υποθέσεων. Συχνά, και όπως έχει ήδη καταδείξει η πραγματικότητα όλα αυτά τα έτη που η Ελλάδα βρίσκεται στην πρώτη γραμμή διαχείρισης προσφυγικών ροών, απαιτείται διοικητική ταχύτητα και αποτελεσματική οργάνωση, ώστε να επιλυθούν οι υποθέσεις που προκύπτουν από τις μαζικές και, πολλές φορές, πιεστικές καταστάσεις. Η δυνατή μέσω ΤΝ πρόβλεψη των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών και η αντίστοιχη προετοιμασία των εθνικών και τοπικών αρχών ως πρώτων σταθμών υποδοχής προς επιδίωξη καλύτερης αντιμετώπισής τους, καθώς και ο μεγάλος αριθμός αιτούντων άσυλο μαζί με την ταχύτητα που απαιτείται στην εξέταση αυτών των αιτήσεων με σκοπό τον περιορισμό της ταλαιπωρίας των προσφύγων που βρίσκονται σε μια αλλοδαπή χώρα αναζητώντας τον τόπο μόνιμης εγκατάστασής τους έξω από τις δομές φιλοξενίας, όλα αυτά αποτελούν συνιστώσες μιας γενικότερης προσπάθειας ένταξης συστημάτων ΤΝ στη δημόσια διοίκηση προς ενίσχυση της αρχής της χρηστής διοικήσεως και της αποτελεσματικής δράσης αυτής.

Στο πλαίσιο τούτο, λοιπόν, η ΤΝ μπορεί να χρησιμοποιηθεί, μεταξύ άλλων, για την εκτίμηση κινδύνου, συμπεριλαμβανομένου του κινδύνου για την ασφάλεια ή και του κινδύνου για τη δημόσια υγεία, τον οποίο ενδεχομένως συνιστά ένα φυσικό πρόσωπο που πρόκειται να εισέλθει ή έχει ήδη εισέλθει στο έδαφος κάποιου κράτους μέλους[41]. Η χρήση αυτή αποτελεί κατ' ουσίαν ένα σύστημα διαμόρφωσης προφίλ κινδύνου του εισερχόμενου στο κράτος μέλος προς εκτίμηση της πιθανότητας παρατυπίας εντός της χώρας. Επίσης, μπορεί να υποβοηθήσει τις αρμόδιες αρχές στην εξέταση αιτήσεων ασύλου μέσω της πλήρους ή μερικής αυτοματοποίησης των διαδικασιών[42], στην ταυτόχρονη μετάφραση των διενεργούμενων συνεντεύξεων, στην ιεράρχηση των υποθέσεων σε άκρως επείγουσες και σε λιγότερο επείγουσες, στην αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων που τυχόν εισφέρονται κατά την εξέταση αυτή[43], στην αναγνώριση ή ταυτοποίηση φυσικών προσώπων μέσα από τη χρήση συστημάτων βιομετρικής αναγνώρισης και ταυτοποίησης προσώπων ή και ανάλυσης δακτυλικών αποτυπωμάτων,[44] στην πρόληψη των πιέσεων στις δομές φιλοξενίας

[41] Βλ. άρθρο 6 παρ. 2 του Κανονισμού 2024/1689, σε συνδυασμό με την παρ. 7 του Παραρτήματος ΙΙΙ του αυτού Κανονισμού.

[42] Για παράδειγμα, αν πληρούνται οι προϋποθέσεις χορήγησης ασύλου ή αν απαιτείται περαιτέρω έρευνα. Κατά τη συνήθη διαδικασία, η κρίση περί χορήγησης ή μη διεθνούς προστασίας γίνεται από αρμόδιο δημόσιο υπάλληλο. Πλέον, με τη χρήση ΤΝ δύναται αυτή η διαδικασία είτε να αυτοματοποιηθεί μερικώς (βλ. σύστημα Casematcher που χρησιμοποιείται από την Υπηρεσία Μετανάστευσης της Ολλανδίας, με τη χρήση του οποίου ευρίσκονται κοινά σημεία στις περιγραφές των αιτούντων άσυλο με παρεμφερείς αιτήσεις, με σκοπό τη βελτίωση στη συνοχή της διαδικασίας λήψης αποφάσεων επί των αιτήσεων, κάτι το οποίο, ωστόσο, δύναται να οδηγεί τους αρμόδιους υπαλλήλους στην απόρριψη αιτήσεων που είναι υπερβολικά ανόμοιες ή υπερβολικά παρόμοιες με προηγούμενες, δίχως την απαιτούμενη εξατομικευμένη κρίση που απαιτείται σε κάθε υπόθεση) είτε να αυτοματοποιηθεί πλήρως και στη θέση του αρμόδιου υπαλλήλου να χρησιμοποιείται σύστημα ΤΝ το οποίο βάσει των δεδομένων που συλλέγει θα εξετάζει αποφασιστικώς την αίτηση διεθνούς προστασίας· Βλ. ό.π. και Overheid.nl, *The Algorithm Register*, διαθέσιμο στο link (τελευταία πρόσβαση 09.02.2026).

[43] Βλ. ό.π.

[44] Βλ. ibidem· Οι αρχές των ευρωπαϊκών κρατών χρησιμοποιούν συστήματα για την παρακολούθηση των συνόρων τα οποία αποτελούν μια μεγάλης κλίμακας βάση δεδομένων και περιλαμβάνουν δακτυλικά αποτυπώματα, βιομετρικά στοιχεία και προσωπικά δεδομένα. Τα συστήματα αυτά είναι διαλειτουργικά και συνδέονται με την κεντρική βάση δεδομένων του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη Λειτουργική Διαχείριση Συστημάτων Τεχνολογιών Πληροφοριών Μεγάλης Κλίμακας (eu – LISA). Βλ. σχετικώς τα συστήματα SIS, SIS II, EUROSUR, EURODAC, VIS, ECRIS TCN, ETIAS, EES.

μέσω της καλύτερης κατανομής πόρων από τη διοίκηση, καθώς και στην ανάπτυξη συστημάτων «Chatbots» που θα μπορούν να παρέχουν στους ενδιαφερόμενους πληροφορίες για τα δικαιώματά τους και τις διαδικασίες που ακολουθούνται για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας σε γλώσσα κατανοητή από αυτούς.

Ωστόσο, ταχεία και αποτελεσματική δημόσια διοίκηση δεν σημαίνει ότι αυτή παύει να λειτουργεί στο πλαίσιο του κράτους δικαίου που υπαγορεύεται από το άρθρο 25 Σ., ούτε και ότι στον βωμό της επιδιωκόμενης καλύτερης διαχείρισης και ταχύτερης διεκπεραίωσης των υποθέσεων θα θυσιάζεται η επιβεβλημένη από το Σύνταγμα, τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των προσφύγων και μεταναστών. Συναφώς, δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται η ΤΝ κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να καταστρατηγούνται οι διατάξεις της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για τους πρόσφυγες, όπως τροποποιήθηκε από το Πρωτόκολλο του 1967, ούτε και να αξιοποιείται καταχρηστικά προς παραβίαση της αρχής της μη επαναπροώθησης ή της αποστέρησης νόμιμης εισόδου στο έδαφος κράτους μέλους[45].

IV. ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Μετά από την ανωτέρω ανάλυση, το ερώτημα που εύλογα ανακύπτει είναι κατά πόσον τελικά αυτές οι χρήσεις συστημάτων ΤΝ στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου εναρμονίζονται πλήρως ή βρίσκονται σε κάποιου είδους ένταση με τα θεμελιώδη δικαιώματα των ανθρώπων αυτών που δεν φέρουν την ιδιότητα του πολίτη της χώρας υποδοχής.

Στο πλαίσιο τούτο, λοιπόν, δέον όπως εξεταστεί ο τρόπος και ο βαθμός κατά τον οποίο τα θεμελιώδη δικαιώματα των αιτούντων διεθνούς προστασίας αλληλεπιδρούν με τα συστήματα ΤΝ και την πολιτική της αλγοριθμικής διακυβέρνησης που υιοθετούνται από τη διοίκηση. Επέκεινα, περιορίζουν ή και διακινδυνεύουν ενδεχομένως οι νέες τεχνολογίες την προστασία των δικαιωμάτων αυτών, χάριν της αρχής του δημοσίου συμφέροντος και της εθνικής ασφάλειας;

1. Η ΑΞΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ, Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ Η ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ

Ο σεβασμός της αξίας του ανθρώπου (άρθρο 2 παρ. 1 Σ.), η προστασία της ζωής (άρθρο 5 παρ. 2 Σ.) και η απαγόρευση των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης μεταχείρισης (άρθρο 7 παρ. 2 Σ.) αποτελούν την υπέρτατη αξία σε μια φιλελεύθερη δημοκρατία που διαπνέεται σε όλες τις εκφάνσεις της από το κράτος δικαίου[46]. Στο ενωσιακό και διεθνές δίκαιο κατοχυρώνεται στο άρθρο 1 του ΧΘΔΕΕ και στο άρθρο 1 της ΕΣΔΑ το απαραβίαστο της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, στο άρθρο 2 του ΧΘΔΕΕ και στο ταυτάριθμο άρθρο της ΕΣΔΑ η προστασία της ζωής, στο άρθρο 3 του ΧΘΔΕΕ το δικαίωμα στη σωματική και διανοητική ακεραιότητα του ατόμου, ενώ στο άρθρο 4 του ΧΘΔΕΕ και στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ η απαγόρευση των βασανιστηρίων και της

[45] Βλ. αιτιολογική σκέψη 60, ό.π.
[46] Βλ. Δ. Δαρέλλη, ό.π., σελ. 34.

απάνθρωπης μεταχείρισης. Η αξία του ανθρώπου δεν συνιστά απλώς μια κατευθυντήρια αρχή, αλλά πολύ περισσότερο αναπτύσσει πλήρως δεσμευτική ισχύ, η οποία λόγω της γενικότητάς της εφαρμόζεται επικουρικά μόνο έναντι των λοιπών ειδικότερα κατοχυρωμένων δικαιωμάτων[47]. Επιπρόσθετα, η αρχή του σεβασμού της αξίας του ανθρώπου αποτελεί ερμηνευτικό εργαλείο για την εφαρμογή όχι μόνο του Συντάγματος, αλλά και όλου του δικαίου[48]. Υπό το φως δε αυτής της προστασίας, το άτομο πρέπει να αντιμετωπίζεται ως υποκείμενο δικαίου, ήτοι ως φορέας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Η χρήση των νέων συστημάτων ΤΝ κατά την προστασία των συνόρων και την εξέταση των αιτήσεων ασύλου δύναται να βρίσκεται σε ένταση με τα ανωτέρω δικαιώματα, καθότι οι αιτούντες άσυλο αντιμετωπίζονται συχνά ως απλά πληροφοριακά δεδομένα με σκοπό την κατάρτιση προφίλ επικινδυνότητας για τη δημόσια ασφάλεια της χώρας υποδοχής. Τα συστήματα δε επιτήρησης στις δομές φιλοξενίας αντιμετωπίζουν τους πρόσφυγες ως αντικείμενα προς περιορισμό και πολύ λιγότερο ως πρόσωπα των οποίων τα δικαιώματα είναι εξίσου άξια προστασίας.

2. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΜΗ ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΗΣ

Επιπλέον, βάσει των άρθρων 18 και 19 του ΧΘΔΕΕ σχετικά με το δικαίωμα στο άσυλο και την *αρχή της μη επαναπροώθησης*[49]*,* καθένας που αιτείται άσυλο έχει το δικαίωμα, και συνακόλουθα η αρμόδια δημόσια υπηρεσία την υποχρέωση, να εξεταστεί η υπόθεσή του με πληρότητα και μέσα από μια δίκαιη διαδικασία, ώστε να εκδοθεί απόφαση περί της χορήγησης ή μη της αιτούμενης διεθνούς προστασίας[50]. Προφανώς και δεν απαιτείται η χορήγηση ασύλου άνευ ετέρου, αλλά τουλάχιστον η ακολουθούμενη διαδικασία να περιβάλλεται από εχέγγυα πραγματικής και εξατομικευμένης κρίσης για κάθε αίτημα ασύλου που εκκρεμεί, κάτι που απαιτεί χρόνο και που με τη χρήση αυτοματοποιημένων συστημάτων ΤΝ ενδεχομένως να τίθεται εν αμφιβόλω, αφού η κύρια αποστολή της ΤΝ είναι η ταχεία διεκπεραίωση των μαζικών αιτήσεων που υποβάλλονται. Επέκεινα, μια εσφαλμένη χρήση τέτοιων συστημάτων, που θα έχει ως αποτέλεσμα τη χωρίς ανθρώπινο έλεγχο απόρριψη αιτήσεως ασύλου δια αυτοματοποιημένου τρόπου, έρχεται σε έμμεση σύγκρουση και με την αρχή της μη επαναπροώθησης, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 19 του ΧΘΔΕΕ, διότι δια αυτής της αρχής απαγορεύονται και όλα τα έμμεσα μέτρα που λαμβάνει ένα κράτος προς αποστέρηση αποτελεσματικής προστασίας όσων είναι εκτεθειμένοι σε κίνδυνο άμα τη επιστροφή στον τόπο προέλευσης[51].

---

[47] Πρβλ. αντίθ. Αρ. Μάνεση, *Ατομικές Ελευθερίες*, 1982, σελ. 111, ο οποίος υποστηρίζει ότι ο σεβασμός της αξίας του ανθρώπου αποτελεί μία κατευθυντήρια διάταξη, με την οποία απευθύνεται συνταγματική εντολή ιδίως προς τον κοινό νομοθέτη.

[48] Βλ. Φ. Παναγοπούλου, *Οι ιστότοποι Κοινωνικής Δικτυώσεως ως Εθνική, Ευρωπαϊκή και Διεθνής Πρόκληση της Προστασίας της Ιδιωτικότητας*, 2010, σελ. 5-7.

[49] Βάσει της αρχής αυτής οι δημόσιες αρχές της χώρας υποδοχής οφείλουν να απέχουν από κάθε άμεση ή έμμεση πράξη που θα μπορούσε να εκθέσει τον αιτούντα διεθνή προστασία σε κίνδυνο σε περίπτωση απομάκρυνσής του από τη χώρα στην οποία αιτήθηκε άσυλο· βλ. και αναλυτικώς Μ.-Ντ. Μαρούδα, «Άρθρο 19», σε: Ε. Σαχπεκίδου/Χ. Ταγαράς, *Κατ' άρθρο ερμηνεία του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, 2020, σελ. 234 επ.

[50] Βλ. Μ.-Ντ. Μαρούδα, «Άρθρο 18», ό.π., σελ. 222.

[51] Βλ. European Union Agency for Fundamental Rights, *Scope of the principle of non-refoulement in contemporary*

3. Η ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

Στο άρθρο 5 παρ. 2 Σ., στο άρθρο 21 του ΧΘΔΕΕ και στο άρθρο 14 της ΕΣΔΑ κατοχυρώνεται η απαγόρευση των διακρίσεων για λόγους φυλής, χρώματος, φύλου, θρησκείας, εθνικής καταγωγής ή άλλου χαρακτηριστικού προσδιοριστικού της ταυτότητας των προσώπων. Η απόλαυση αυτού του δικαιώματος ενδέχεται να έρχεται σε ένταση με τη χρήση συστημάτων ΤΝ από τη διοίκηση κατά το μέρος που δύνανται τα δεδομένα των συστημάτων αυτών δια των οποίων εκπαιδεύτηκαν να χαρακτηρίζονται από μεροληψία, διαιωνίζοντας τοιουτοτρόπως υφιστάμενες προκαταλήψεις και ανισότητες. Πράγματι, κάθε νέα τεχνολογία που λειτουργεί βάσει αλγορίθμων χρησιμοποιεί και παράγει αποτελέσματα αξιοποιώντας πλήθος δεδομένων. Έτσι και η αλγοριθμική διακυβέρνηση του τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου στηρίζεται στην επεξεργασία δεδομένων. Επομένως, τα δεδομένα αποτελούν την «καύσιμη ύλη» (inputs), ώστε να δύναται το υπολογιστικό πρόγραμμα να παράγει τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα (outputs), όπως λ.χ. η έγκριση ή η απόρριψη της αίτησης ασύλου. Αν τα δεδομένα εκπαίδευσης είναι μεροληπτικά υπέρ ή κατά μιας ομάδας αιτούντων άσυλο, τότε και τα αποτελέσματα του συστήματος ΤΝ θα είναι εξίσου μεροληπτικά[52]. Πολλοί μπορεί να θεωρούν ένα σύστημα υπολογιστή ουδέτερο και ανεξάρτητο, απαλλαγμένο από προκαταλήψεις που ενδεχομένως αποτελούν ίδιον του ανθρώπου. Παρόλα αυτά, αυτή η αντίληψη δεν αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα, καθότι τα αλγοριθμικά συστήματα βασίζονται σε δεδομένα και προαπαιτούν δεδομένα, ώστε να δύνανται να λειτουργούν σωστά[53]. Τα δεδομένα αυτά, στηριζόμενα σε ιστορικά του παρελθόντος, από μόνα τους μπορούν να είναι μεροληπτικά υπέρ ή κατά μιας ομάδας ανθρώπων και, συλλεγόμενα ως τέτοια από τους κατασκευαστές του αλγοριθμικού συστήματος προς εκπαίδευσή του, ενδέχεται να παράγουν outputs που και αυτά με τη σειρά τους να διακρίνονται από προκαταλήψεις[54]. Ούτως ειπείν, εάν ένα μοντέλο ΤΝ έχει εκπαιδευτεί με δεδομένα από αιτήσεις ασύλου ατόμων του ίδιου φύλου που τύχαινε να απορρίπτονται, λ.χ. οι περισσότερες αιτήσεις που απορρίπτονταν προέρχονταν από άνδρες, είναι δυνατόν να διαιωνίζει την ίδια μεροληπτική συμπεριφορά σε κάθε αίτηση που υποβάλλεται από άτομα του ίδιου αυτού φύλου, με βάση δηλαδή χαρακτηριστικά που απαγορεύεται να αποτελούν στοιχεία για την άσκηση πολιτικών διάκρισης, εφόσον η διαφορετική αυτή μεταχείριση στηρίζεται σε μη αντικειμενική και μη εύλογη δικαιολόγηση σε σχέση με πρόσωπα του αντίθετου φύλου που βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση[55]. Στο αποτέλεσμα αυτό δύναται να οδηγεί και το ζήτημα της αδιαφάνειας των συστημάτων ΤΝ που λειτουργούν, καθώς ο τρόπος λειτουργίας των αλγορίθμων που χρησιμοποιεί η ΤΝ για την εξαγωγή συμπερασμάτων μέσω του συνδυασμού μεγάλων ποσοτήτων δεδομένων είναι πολλές φορές άγνωστος ακόμα και για τους ίδιους τους προγραμματιστές των συστημάτων αυτών (black box effect)[56].

---

border management: evolving areas of law, 2016, διαθέσιμο στο link (τελευταία πρόσβαση 11.02.2026).

[52] Βλ. S. Nalamachu, *The role of Data in AI: Why machine learning is only good as its training data*, 25.02.2025, διαθέσιμο στο link (τελευταία πρόσβαση 11.02.2026).

[53] Βλ. ibidem.

[54] Ibidem.

[55] Βλ. Η. Καστανά, «Άρθρο 14», σε: Λ.-Α. Σισιλιάνος, *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – Ερμηνεία κατ' άρθρο,* 2017, σελ. 590.

[56] Βλ. M. Kosinski, *What is black box AI?*, IBM 29.10.2024, διαθέσιμο στο link (τελευταία πρόσβαση 11.02.2026).

4. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΕ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗ

Συνακόλουθα, και η προσβολή τέτοιων μεροληπτικών αποφάσεων καθίσταται ιδιαίτερα δυσχερής, εφόσον δεν είναι εμφανή τα στοιχεία και η βαρύτητα των οποίων, εκτιμώμενα από το σύστημα ΤΝ, οδήγησαν στην αρνητική για τον αιτούντα απόφαση της διοικήσεως. Τούτο, ωστόσο, έρχεται σε αντίθεση με το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής του άρθρου 13 της ΕΣΔΑ και του άρθρου 47 του ΧΘΔΕΕ, καθώς και με το δικαίωμα σε χρηστή διοίκηση του άρθρου 41 του ΧΘΔΕΕ, το σύνολο των οποίων κατοχυρώνουν στην ουσία τους το δικαίωμα του προσφεύγοντος να εξεταστεί η υπόθεσή του νόμιμα, αμερόληπτα και εξατομικευμένα, με παράλληλο δικαίωμα πρόσβασης στα πλήρη στοιχεία του φακέλου της υπόθεσης επί των οποίων έκρινε η διοίκηση[57]. Όλα αυτά τίθενται εν αμφιβόλω όταν χρησιμοποιούνται αλγόριθμοι, η λειτουργία των οποίων ενδεχομένως να μην είναι φανερή και ο τρόπος λήψης συγκεκριμένων αποφάσεων να μην είναι διαφανής.

5. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΖΩΗ

Όσον αφορά το κατοχυρωμένο στα άρθρα 9 παρ. 1 εδ. β΄ Σ., 7 του ΧΘΔΕΕ και 8 της ΕΣΔΑ δικαίωμα στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, πρέπει να επισημανθεί ότι η χρήση νέων τεχνολογιών επιτρέπει την εισχώρηση στην ιδιωτική σφαίρα των αιτούντων άσυλο σε βαθμό που ενδεχομένως παραβιάζεται ο πυρήνας του δικαιώματος και η αρχή της αναλογικότητας χάριν της αφηρημένης έννοιας της δημόσιας ασφάλειας. Συγκεκριμένα, πέρα από τη λήψη βιομετρικών στοιχείων, λ.χ. δακτυλικών αποτυπωμάτων, οι δημόσιες αρχές, στην προσπάθεια συγκέντρωσης όσο το δυνατόν περισσότερων πληροφοριών για την εξακρίβωση των ισχυρισμών των αιτούντων άσυλο και την επαλήθευση της ταυτότητάς τους, τείνουν να προβαίνουν σε μέτρα που έρχονται σε αντίθεση με τον πυρήνα του δικαιώματος στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελούν τόσο οι μαζικές παρακολουθήσεις με τη χρήση συστημάτων ΤΝ στις δομές φιλοξενίας[58] όσο και η περίπτωση των γερμανικών αρχών ασύλου, οι οποίες απαιτούσαν την παράδοση των κινητών τηλεφώνων των αιτούντων προς εξέταση των αποθηκευμένων δεδομένων και εξακρίβωση των προβαλλόμενων ισχυρισμών τους[59]. Ωστόσο, αυτή η τακτική κρίθηκε από το Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο της Γερμανίας ότι είναι παράνομη ως υπέρμετρα περιορίζουσα την ιδιωτική σφαίρα, καθότι υπερβαίνει την αρχή της αναλογικότητας[60], εξομοιώνοντας ουσιαστικά την εξακρίβωση ισχυρισμών με την εξακρίβωση ιδιαιτέρως σοβαρών εγκλημάτων[61].

---

[57] Βλ. και άρθρο 11 παρ. 2 της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ για τη χορήγηση και ανάκληση καθεστώτος διεθνούς προστασίας, όπου είναι υποχρεωτική η αναγραφή στην απόφαση «*των πραγματικών και νομικών λόγων και να δίδονται γραπτώς πληροφορίες για τις δυνατότητες προσβολής αρνητικής απόφασης*».

[58] Βλ. European Court of Human rights, 2024, Mass surveillance, διαθέσιμο στο link (τελευταία πρόσβαση 11.02.2026).

[59] Βλ. περισσότερα σε F. Palmiotto/D. Ozkul, *Like handing my whole life over*, Verfassungsblog 28.02.2023, διαθέσιμο στο link (τελευταία πρόσβαση 11.02.2026).

[60] Βλ. BVerwG 1 C 19.21/16.02.2023, διαθέσιμο στο link (τελευταία πρόσβαση 11.02.2026).

[61] Πρβλ. άρθρο 280 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ν. 4620/2019).

6. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Τέλος, ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στο ζήτημα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων των αιτούντων άσυλο, βάσει του άρθρου 9Α Σ., του άρθρου 8 του ΧΘΔΕΕ και του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων. Ειδικότερα, όπως αναλύθηκε και ανωτέρω, τα συστήματα ΤΝ βασίζονται για τη λειτουργία τους στη χρήση δεδομένων. Μαθαίνουν από τα δεδομένα και επεξεργάζονται νέα δεδομένα με σκοπό να παράγουν στη συνέχεια νέα δεδομένα για τη λήψη της διοικητικής απόφασης. Επομένως, εφόσον γίνεται αναφορά στη χρήση δεδομένων προσώπων που βρίσκονται εντός της ΕΕ, όπως είναι οι αιτούντες άσυλο, τότε ο ΓΚΠΔ τυγχάνει ευρείας εφαρμογής[62]. Το νομικό πλαίσιο αυτού βασίζεται στις αρχές της νομιμότητας της συλλογής και επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων των αιτούντων, της διαφάνειας, του περιορισμού του σκοπού, της ελαχιστοποίησης των δεδομένων και της ασφάλειας και της ακρίβειας της επεξεργασίας, καθώς και του περιορισμού της αποθήκευσης[63]. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι αρχές αυτές δεν είναι απλώς ευχολόγιο, αλλά ουσιώδεις νομικές εγγυήσεις που πρέπει να διέπουν τη λειτουργία οποιουδήποτε πλήρως ή μερικώς αυτοματοποιημένου συστήματος συλλέγει και επεξεργάζεται προσωπικά δεδομένα, η παραβίαση των οποίων πρέπει να οδηγεί στην παύση της λειτουργίας του υπό εξέταση συστήματος και στον επαναπρογραμματισμό του.

Όσον αφορά την αρχή της νομιμότητας, η επίκληση της νομικής βάσης του δημοσίου συμφέροντος και της εθνικής ασφάλειας[64] έχει κριθεί ότι πολλές φορές γίνεται προσχηματικά και δίχως να τηρείται η αρχή της αναλογικότητας για τον περιορισμό των δικαιωμάτων των αιτούντων[65]. Και αυτό διότι λαμβάνεται εκ των προτέρων ως δεδομένη η επικινδυνότητα των προσφύγων και μεταναστών για τη δημόσια ασφάλεια δίχως να εξατομικεύεται η αόριστη αυτή έννοια και χωρίς να προσκομίζεται επαρκής αιτιολογία για τους υπέρμετρους αυτούς περιορισμούς. Είναι δε αμφίβολο κατά πόσον η συγκατάθεση στην επεξεργασία των δεδομένων δίνεται με ελεύθερη βούληση των αιτούντων[66], καθώς πέραν του γεγονότος ότι δίχως την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων η χορήγηση ασύλου ή η είσοδος στις δομές φιλοξενίας καθίσταται οριακά αδύνατη[67], ας μην λησμονείται ότι οι περισσότεροι από αυτούς δεν ομιλούν την ελληνική γλώσσα ούτε καν την αγγλική, ενώ η χρήση τεχνικών όρων στα έντυπα συγκατάθεσης μόνο δυσχέρειες προκαλεί στην κατανόηση του κειμένου[68],[69]. Από την άλλη, η αρχή της διαφάνειας συνδέεται άρρηκτα με τις θεμελιώδεις αρχές της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου. Αποτυπώνει την απαίτηση οι δημόσιες διαδικασίες και οι σχετικές πληροφορίες να είναι προσιτές και ανοικτές προς το κοινωνικό

[62] Βλ. άρθρα 4 και 5 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679.
[63] Βλ. άρθρο 5 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679.
[64] Βλ. άρθρα 6 παρ. 1 στ. ε΄ και στ΄ και άρθρο 9 παρ. 2 στ. ζ΄ του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679.
[65] Βλ. την Απόφαση 13/2024 της ΑΠΔΠΧ.
[66] Βλ. άρθρο 6 παρ. 1 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679.
[67] Βλ. L. Emmanouilidou, *Greek Data watchdog to rule on AI Systems in Refugee camps*, Pulitzer Center 30.10.2023, διαθέσιμο στο link (τελευταία πρόσβαση 11.02.2026).
[68] Βλ. την Απόφαση 13/2024 της ΑΠΔΠΧ.
[69] Βλ. άρθρα 13 και 14 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679.

σύνολο. Λειτουργεί ως βασικός μηχανισμός διασφάλισης της λογοδοσίας και του ελέγχου της διοικητικής δράσης, καθόσον παρέχει στους ενδιαφερόμενους ουσιαστική πρόσβαση σε κρίσιμες πληροφορίες για τις ληφθείσες αποφάσεις. Τούτο, όμως, βρίσκεται σε ένταση με το ζήτημα των «μαύρων κουτιών» όπως αναλύθηκε ανωτέρω και της εγγενούς αδιαφάνειας που χαρακτηρίζει τα σύγχρονα συστήματα ΤΝ ως προς τον τρόπο λειτουργίας των αλγορίθμων τους.

Επιπλέον, η εφαρμογή της αρχής του περιορισμού του σκοπού στο πλαίσιο της λειτουργίας συστημάτων ΤΝ παρουσιάζει το πρόβλημα ότι τα δεδομένα που συλλέγονται για έναν συγκεκριμένο σκοπό, όπως εν προκειμένω η εξέταση μιας αίτησης χορήγησης ασύλου, δεν μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν αυτόματα για άλλο σκοπό, όπως ενδεχομένως η εκπαίδευση ενός νέου μοντέλου ΤΝ για σκοπό παρεμφερή με τη διαχείριση μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών, εκτός εάν κάτι τέτοιο έχει προβλεφθεί ρητώς ήδη εκ των προτέρων. Ωστόσο, όπως είναι εύλογο, τα αξιοποιούμενα δεδομένα από το πλήθος των εξεταζόμενων υποθέσεων αναμένεται να επαναχρησιμοποιούνται συστηματικά για τη μηχανική μάθηση και τη βελτίωση του υπολογιστικού συστήματος.

Η αρχή της ελαχιστοποίησης των δεδομένων βάλλεται από το γεγονός ότι στα συστήματα ΤΝ ισχύει, κατ' αρχήν, ο κανόνας ότι όσο περισσότερα δεδομένα, τόσο καλύτερα τα αποτελέσματα[70], ενώ η αρχή της ακρίβειας βάλλεται από το γεγονός ότι τυχόν μεροληπτικά δεδομένα εκπαίδευσης μπορούν να καταστήσουν ένα σύστημα ΤΝ ανακριβές, παράγοντας διακριτικά αποτελέσματα εις βάρος αιτούντων για τους οποίους δεν δικαιολογείται αντικειμενικά κάποια διαφορετική σε σχέση με άλλους μεταχείριση.

Επίσης, βάσει της αρχής του περιορισμού της αποθήκευσης, τα προσωπικά δεδομένα πρέπει να διατηρούνται μόνο για όσο διάστημα είναι απαραίτητο, κάτι που έρχεται σε ένταση με τυχόν υποχρεώσεις τήρησης αρχείου εκ μέρους των αρμόδιων υπηρεσιών. Εάν δε τα δεδομένα χρησιμοποιούνται για εκπαίδευση, τότε καθίσταται απαραίτητο να ενημερωθεί εκ νέου το υποκείμενο των δεδομένων, εκτός εάν τα δεδομένα είναι πλήρως ανωνυμοποιημένα.

Τέλος, η ακεραιότητα του συστήματος ΤΝ συνδέεται με την ασφάλεια από τον σχεδιασμό του[71]. Αυτό σημαίνει ότι, σε περίπτωση επίθεσης σε ένα σύστημα ΤΝ, το πρόβλημα έγκειται στην πιθανότητα κακόβουλοι παράγοντες να μπορούν να το χειραγωγήσουν για να εξυπηρετήσουν τους δικούς τους στόχους, κάτι που, στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου, θα μπορούσε να αποβεί ιδιαίτερα επιζήμιο τόσο για τους αιτούντες άσυλο όσο και για το κράτος δικαίου εν συνόλω.

Όλα τα ανωτέρω, βέβαια, πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν και κατά την εφαρμογή συστημάτων ΤΝ πλήρως αυτοματοποιημένων διαδικασιών προς έκδοση απόφασης περί χορήγησης ή μη ασύλου, κατά τα ρητώς οριζόμενα στην παρ. 2 στ. β΄ του άρθρου 22 του ΓΚΠΔ. Και αυτό διότι, αν και απαγορεύεται κατ' αρχήν να λαμβάνονται αποφάσεις, συμπεριλαμβανομένης και της κατάρτισης προφίλ, αποκλειστικά βάσει αυτοματοποιημένης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, οι οποίες παράγουν έννομα αποτελέσματα για τα υποκείμενα των δεδομένων, όπως είναι η απόφαση περί

[70] Βλ. Md. Shahin Kabir/M. Nazmul Alam, *IoT, Big Data and AI Applications in the Law Enforcement and Legal System: A Review*, IRJET, 10(05), 05.05.2023, διαθέσιμο στο link (τελευταία πρόσβαση 12.02.2026).

[71] Βλ. άρθρο 32 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679.

χορήγησης διεθνούς προστασίας, τούτο κατ' εξαίρεση επιτρέπεται μόνο εφόσον, μεταξύ άλλων, προβλέπεται από το δίκαιο της ΕΕ ή το δίκαιο κράτους μέλους, με ταυτόχρονη προϋπόθεση, ωστόσο, να προβλέπονται παράλληλα και μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των υποκειμένων των δεδομένων, ήτοι εν προκειμένω των αιτούντων άσυλο. Εάν τεθεί ως νομική βάση για τέτοιου είδους αυτοματοποίηση η παρ. 2 στ. γ΄ του άρθρου 22 του ΓΚΠΔ, ήτοι η –αμφίβολης κατά τα προηγούμενα νομιμότητας– συναίνεση των υποκειμένων των δεδομένων, τότε και πάλι οφείλει να προβλέπεται τουλάχιστον το δικαίωμα εξασφάλισης ανθρώπινης παρέμβασης και αμφισβήτησης της εκδοθησόμενης απόφασης.

V. ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την ανωτέρω ανάλυση δύνανται να εξαχθούν τα εξής συμπεράσματα: Πρώτον, η χρήση συστημάτων ΤΝ έχει αρχίσει να εισέρχεται σταδιακά στον δημόσιο τομέα. Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1689 για τη ρύθμιση της ΤΝ στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι υποχρεωτικός όχι μόνο για τις ιδιωτικές εταιρίες που αναπτύσσουν συστήματα ΤΝ, αλλά και για τις δημόσιες αρχές και τους οργανισμούς που είτε αναπτύσσουν και οι ίδιοι είτε χρησιμοποιούν τέτοια συστήματα για την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους[72]. Επέκεινα, οι ρυθμίσεις του καταλαμβάνουν και τα συστήματα ΤΝ που τίθενται σε εφαρμογή στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου είτε σε εθνικό είτε σε ενωσιακό επίπεδο[73]. Από τη μια πλευρά, η αρχή της αποτελεσματικότητας της διοικητικής δράσης επιτείνει την ανάγκη για σύντομη και ταχεία διεκπεραίωση των διοικητικών υποθέσεων που αφορούν τη διαχείριση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών, γεγονός που κατά τον 21ο αιώνα ανοίγει σαφώς τον δρόμο για αξιοποίηση της δυναμικής της ΤΝ σε όσες περισσότερες διαδικασίες είναι αυτό δυνατό, από την άλλη πλευρά, ωστόσο, στο πλαίσιο του κράτους δικαίου που (πρέπει να) διακρίνει τις σύγχρονες φιλελεύθερες δημοκρατίες, αποτελεσματική δημόσια διοίκηση, ως συνισταμένη της αρχής της χρηστής διοικήσεως, σημαίνει την υποχρέωση αντιμετώπισης των αιτούντων άσυλο ως προσώπων των οποίων τα δικαιώματα πρέπει να προστατεύονται, όπως προβλέπεται στις αντίστοιχες Συνθήκες.

Άλλωστε, ο ανθρωποκεντρικός χαρακτήρας[74] του Κανονισμού για την ΤΝ δεν αφήνει περιθώρια αντιμετώπισης των αιτούντων ως απλών δεδομένων, και συνακόλουθα η στάθμιση των δικαιωμάτων τους με τους αντίστοιχους περιορισμούς αυτών χάριν προάσπισης της εθνικής ασφάλειας δέον όπως καταλήγει όσο το δυνατόν περισσότερο στη διατήρηση ενός υψηλού επιπέδου προστασίας των πρώτων. Τούτο πρέπει να διασφαλίζεται τόσο με τον σχεδιασμό και την εφαρμογή συστημάτων ΤΝ όσο βεβαίως και με την ανθρώπινη εποπτεία επ' αυτών. Επομένως, κάθε νέο εργαλείο αλγοριθμικής διακυβέρνησης πρέπει να χρησιμοποιείται με σύνεση και να σταθμίζονται τα οφέλη που δύνανται να αποκομιστούν με τους εγγενείς κινδύνους που ενδεχομένως μπορούν να προκύψουν. Όταν οι δεύτεροι, λοιπόν, περιορίζουν υπέρμετρα την προστασία των δικαιωμάτων των αιτούντων, τότε πρέπει τα συστήματα ΤΝ να επαναπρογραμματίζονται, ώστε να μετριάζονται οι όποιοι ενδεχόμενοι κίνδυνοι. ❑

[72] Βλ. άρθρο 2 του Κανονισμού (ΕΕ) 2024/1689.
[73] Βλ. άρθρο 6 και Παράρτημα ΙΙΙ στ. 7, ό.π.
[74] Βλ. Φ. Παναγοπούλου, *Ο Ευρωπαϊκός Κανονισμός για την Τεχνητή Νοημοσύνη*, ό.π., σελ. 28 επ.